

ЗА ПТИЦИТЕ

брой 2, 2016

Училище за
ПРИРОДА

СЪДЪРЖАНИЕ

Към читателите

ДА КАЖЕМ ПРИРОДА 1

Училище за природа

ПОМОЩТА НОСИ РАДОСТ И ГОРДОСТ 2

ВЪЛШЕБНИЯТ ПРЪСТЕН 4

ПЪРВА СРЕЩА С ПРИРОДАТА 6

ПРИКЛЮЧЕНИЯ В ЦЕНТЪРА НА БЪЛГАРИЯ 8

ПЪТЕКАТА НА САБЛЕКЛЮНА АТАНАС КРАЙ БУРГАС 10

ПТИЦИ ИЗВЪН ИЗМЕРЕНИЯТА 12

Деятности на БДЗП

СПАСЯВАНЕТО НА ПЕЛИКАНА 14

КУЧЕТО БАРС- НЕОБИЧАЙНИЯТ
ПАЗАЧ НА ЛЕШОЯДИТЕ 16

НАЧАЛОТО НА ЕДНО КРАСИВО ПРИЯТЕЛСТВО 18

ПО СЛЕДИТЕ НА НЕБЕСНИТЕ
ГОСПОДАРИ - ЛЕШОЯДИТЕ 20

ПТИЦИТЕ НА АЛБАНИЯ В НОВА КНИГА 22

БЪРЗОЛЕТИТЕ - КАК ДА СЕ МИНИМИЗИРАТ
ЩЕТИТЕ ОТ САНИРАНЕТО 24

Новини

СТАИ ЗА ПРИРОДА 26

ЗА СВРАКАТА И ЗРЪНЦЕТО 27

ГОРИТЕ НА ОРЕЛА 28

За децата

ИГРИ 29

Присъединете се към нас!

ЧЛЕНСТВОТО В БДЗП Е "НАЙ-ДОБРАТА ПОДКРЕПА" ЗА ОПАЗВАНЕТО НА ДИВАТА ПРИРОДА В БЪЛГАРИЯ!

Да си част от опазването и грижата за природата и птиците не може да се обясни с няколко думи, но те вдъхновява всеки ден. Присъединявайки се към нас, се срещате с един нов и любопитен свят. Можете да погледите вашето членство или да поканите приятел чрез сайта ни – birds.bg или във всички офиси на БДЗП в страната.

ПОСЕТЕТЕ ПРИРОДОЗАЩИТНИТЕ ЦЕНТРОВЕ НА БДЗП

ПРИРОДОЗАЩИТЕН ЦЕНТЪР „ИЗТОЧНИ РОДОПИ“

Магжарово 6480

тел. 0885/516 633 и 0879/822 310

e-mail: livingnature@bspb.org

livingnature.bg

birds.bg/magjarovo

ПРИРОДОЗАЩИТЕН ЦЕНТЪР „ПОДА“

Бургас 8000, П.К. 189

тел. 056/500 560

моб. 0878 252 722

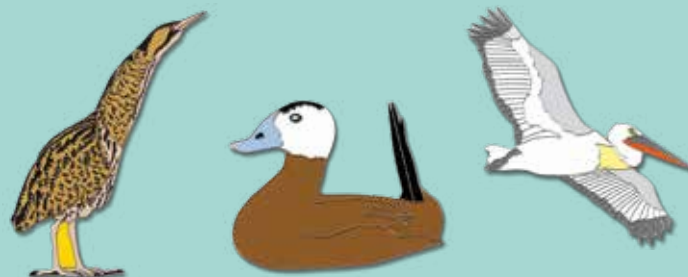
e-mail: poda@bspb.org

birds.bg/poda

Хранилки, къщички, определители, тениски и значки можете да закупите от офисите на БДЗП в София, Варна, Пловдив, Свищов и Хасково и от природозащитните центрове на БДЗП „Източни Родопи“ – Магжарово и „Пода“ – Бургас. С покупката на сувенирите и изданията на БДЗП подкрепяте нашата дейност и допринасяте за опазването на българската природа!

В НОВАТА КОЛЕКЦИЯ ЗНАЧКИ ЩЕ ОТКРИЕТЕ 94 ВИДА ПТИЦИ, 12 ВИДА БОЗАЙНИЦИ, 15 ВИДА НАСЕКОМИ И ДРУГИ ИЗМЕНАДИ.

Цена за 1 бр. – 3 лева

ДА КАЖЕМ ПРИРОДА

За птиците, бр.2/2016 ISSN1310-9200
© Българско дружество за защита на птиците

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

г-р Петър Янков

ОТВОРЕН РЕДАКТОР

Мариана Вълчева

ТЕКСТОВ РЕДАКТОР

Рагка Бояджиева

СНИМКА НА КОРИЦАТА

Мариана Вълчева и Ивелина Георгиева

ДИЗАЙН И ПРЕДПЕЧАТ

Ивелина Георгиева

ОФИСИ В СТРАНАТА:

Централен офис

София 1111, п.к. 50
ж.к. Яворов, бл.71, 6х.4, ап.1
е-mail: bspb_hq@bspb.org

birds.bg

Проектен офис

София 1000
бул. "Христо Ботев" 48, ет.1

Офис Варна

Варна 9000, п.к. 492
ул. "Княз Борис" I №81, ет.2, ап.5
е-mail: varna@bspb.org

Офис Пловдив

Пловдив 4000, п.к. 562
ул. "Леонардо да Винчи" №5
е-mail: plovdiv@bspb.org

Офис Свищов

Свищов 5250, п.к. 2
ул. "Димитър Анев" №16, ет.2, ст.3
е-mail: svishtov@bspb.org

Офис Хасково

Хасково 6300, п.к. 130
бул. "България" №41, Младежки дом, стая 105
е-mail: haskovo@bspb.org

Офис Бургас

Бургас 8000, п.к. 189
Природозащитен център „Пога“
е-mail: poda@bspb.org

БДЗП е партньорът на BirdLife International
в България

Замисляли ли сте се кога говорим за природата?

Най-често, когато ни сполети някакво бедствие като наводнение, снежна буря, опустошаваща жега. Тогава казваме, че природата е по-силна от човека. Тогава сякаш я обожествяваме и само тогава признаваме нейното върховенство. Признаваме го, защото е факт.

Когато планираме почивката си, едно от нещата, за които следим и отмятаме в дългия списък с желания, е каква е природата – красива, девствена, дива, сурова... Но отново някак си далечна.

Това обаче не изчерпва значенията на гумата природа. Може би един от най-първите „сблъсъци“ с природата е определението за нея в училище – „заобикалящият ни материален свят, който не е резултат от човешка дейност. Жива и нежива природа“. Сигурен начин да не разбереш природата.

Докато растеш разбираш и много неща за човешката природа и че не винаги хората са добри по природа. И едва по-късно разбираш, че природата е всъщност вселената.

„Има една дума природа ѝ се вика“, казва героинята на Розмари де Мео в „Стопанката на Господ“. „Тая точно дума значи „при родата“... да се върнете дома, при родата, там, отдето сте тръгнали.“

Ната Тошева-Илиева, Изпълнителен директор на БДЗП

ПОМОЩТА НОСИ РАДОСТ И ГОРДОСТ

© Волен Аркумарев

Здравейте! Ще споделя с вас интересно преживяване от това лято. Искам да ви убедя, че всеки може да помогне на природата, ако има желание, и това със сигурност ще бъде оценено от много хора.

Но първо нека се представя. Казвам се Димитър Шукерски, на 22 години от Кърджали. Студент съм в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, специалност компютърни науки. От малък обичам природата и животните и често съм се чудел как мога да им бъда от полза. В осми клас ми се удаде такава възможност – приятел членуваше в екоklub с ръководител Христо Христов и ми каза, че отива да помогне с поставянето на информационни табели за колонията от чапли в града (това е единствената колония чапли в България, която гнезди в рамките на голям град). Попитах го дали може да отида с него и той отвърна: „Разбира се!“ Двадесет минути по-късно вече поставяхме първата табела. След няколко часа бяхме напълно готови и в края на деня бях доволен, че съм свършил нещо полезно. Така се запалих по доброволническата дейност. Присъединих

се към екоklubа, запознах се с много хора с подобни интереси, които и до днес са сред най-добрите ми приятели. Участвали сме в много дейности и бригади – на проект „Новото тракийско злато“, в „Среднозимно преброяване на водолюбивите птици“, „Рейнтродуциране на зубри в Източни Родопи“ и още много други.

На 21 август 2016 г. около четири следобед ми се обади Десислава Костанова от фондация „По-диви Родопи“ с думите: „Митко, в Кърджали ли си?“ Звучеше доста разтревожено и ми обясни, че белоглав лешояд е паднал около 50-и блок в кв. „Възрожденци“. „С Христо сме при зубрите до язовир „Студен кладенец“ и тръгваме към Кърджали, но ни трябва някой, който да реагира веднага“ – прогължи тя. Даде ми номера на Волен Аркумарев от БДЗП, който ме насочи как да procedирам в създалата се ситуация. Той ми каза, че хората, които са намерили лешояда, са се обадили на телефон 112 и на мястото вече има екип от двама пожарникари. Посъветва ме да взема одеяло и голям кашон, за да може да транспортираме птицата до дома на Христо.

Грабнах едно одеяло (нямаш достатъчно голям кашон) и звъннах на фирма за таксита, но нямаха свободни коли. За щастие живея близо и след около 10 минути пристигнах на мястото. На път минах през два магазина, но и там не успях да ми помогнат с намирането на кашон. Това се оказа проблем. На мястото имаше около 30 души, които бяха наобиколили лешояда. Част от тях бяха хората, които са го намерили, а други гледаха с интерес какво се случва. Казах им, че е по-добре да се разпръснат, за да не се плаши птицата. Пожарниците бяха завили лешояда с платнище и го придържаха. Аз ги смених, защото очевидно се бяха изморили. Усещането беше уникално (и леко страшно), защото през двата ката платнище усещах остриите нокти на лешояда.

Сега оставаше да измислим как да го транспортираме. Всички очевидци много активно предлагаха всякакви варианти за действие. Една жена се свърза със свой приятел ветеринар, за да го попита за голяма клетка, в която да го транспортираме, но той беше извън града. Един господин се ядосваше, че точно предния ден е изхвърлил кашона от новия си бойлер. Хората се включваха в търсенето на кашони, но без успех. Тогава мина един човек и веднага предложи помощта си. Попита ни какво ни трябва и аз му обясних. Той изтича до гаража си и се върна с два средни кашона. Оформихме ги така, че да получим горна и долна част. Повдигнахме леко лешояда и сложихме единия (вече плосък) кашон под него, а другия над него и така с предоставените от пожарниците ръкавици го качихме в колата на Гражданска защита, с която бяха дошли. Аз бях на задната седалка и го придържах. Когато включиха двигателя, птицата се уплаши и бях доста затруднен да я удържа. След около 5 минути вече бяхме пред дома на Христо. Деси ми беше споменала къде държат резервния ключ. Оставихме птицата вътре, уверих се, че всичко е заключено, и се прибрах.

След около час получих обаждане и Деси ми каза, че са се прибрали и вече са нахранили лешояда. Изпитах огромно удовлетворение от развитието на случката. Птицата беше на сигурно място. На следващия ден Волен го транспортирал до Спасителния център за диви животни в Стара Загора. Обади ми се лично да ми благодари и да ми обясни по-подробно какво се е случило според тях. Каза, че е млад лешояд, а понякога първите им опити за летене не са толкова успешни и така е наранил едно от крилата. Няколко дни след това видях и новината за спасяването на птицата на сайта на БДЗП. Когато прочетох името си, изпитах радост и гордост.

Като за финал искам да отправя апел към всички – помагайте с каквото можете, това няма да остане незабелязано и неocenено. Ще срещнете

нови приятели и ще сте преживели много интересни приключения, с които малко хора могат да се похвалят!

Б.ред.: Младият белоглав лешояд е прегледан в Спасителния център за диви животни и е установено, че има изкълчване на едно от крилата. Той е превързан, обездвижен и оставен за кратко лечение. През септември екип на БДЗП маркира лешояда със сателитен предавател и го освободи на площадката за подхранване в Източни Родопи. Там младата птица има възможност да свикне и да се опознае постепенно с останалите лешояди, а сателитният предавател ще даде възможност да се проследи живота му отблизо.

БДЗП изказва сърдечни благодарности на Димитър Шукерски, Христо Христов, Десислава Костадинова от фондация „По-диви Родопи“, както и на пожарниците Николай Трнев и Георги Къосев, които с адекватната си намеса и бърза реакция спасиха младия белоглав лешояд.

Димитър Шукерски

ВЪЛШЕБНИЯТ ПРЪСТЕН

Горещ летен ден през 2008, младите орнитолози се бяха скрили под гнездото. Влади стискаше в ръката си малкия зелен пръстен с инициали B28. Това бе вълшебен пръстен с една много специална сила. Само след няколко минути внимателно го постави на крачето на крехкото и уплашено пиле. Върна младата птица в нишата като безуспешно се опитваше да не мисли за тревожната статистика: „На всеки девет млади египетски лешояда оцелява само един“.

Хвърли последен поглед на пилето с думите:

И да не забравим да се върнем у дома

Мая – кръстена така години по-късно, едва няколко месеца след появата си на белия свят в сърцето на Родопите, се отправя на дългото и опасно пътуване към Африка.

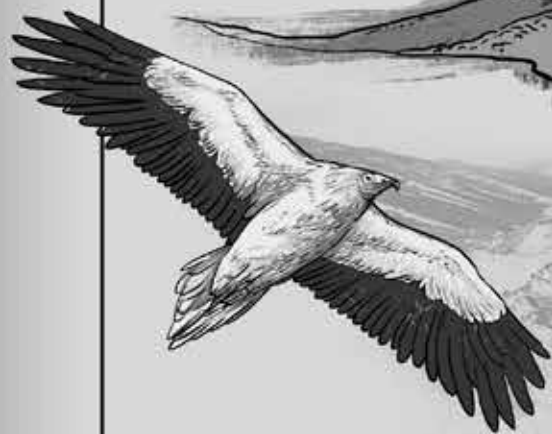
Три години никой от екипа на „Помощ за египетския лешояд“ не знаеше за нея нищо. До момента, в който сигнал за птица в Северна България, намерена в тежко състояние със симптоми на отравяне, не хвърли яснота и тревога върху съдбата ѝ. Влади веднага разпозна вълшебния пръстен.

Благодарение на местни хора и на бързата реакция на екипа на проекта, птицата бе приета в Спасителния център за диви животни на Зелени Балкани. След два месеца на успешно лечение и възстановяване, Мая отново бе освободена под родното небе в Родопите.

„Ще остане ли, въпреки опасностите, ще се върне ли отново?“ Две години без отговор. И тогава пръстенът отново даде сила на своята магия. Мая отново не само бе забелязана, но и фотографирана. Освен че се бе завърнала, вече зрялата птица бе сформирала двойка в Северна България - на 230 км от родното си гнездо, в неуспешен опит да отгледа потомство.

Оттогава налетите на пръстенът не спира да дава информация на екипа на проекта за това, къде може да намери Мая, когато се завръща напролет отново в България. Благодарение на отличителните символи „B28“, Влади разбра за смяната на брачния ѝ партньор и за избора на нова гнездова територия.

Един обикновен пластмасов пръстен, но с много специална сила. И една обикновена птица, която има изключителната способност да пречиства земята и да пази хора и животни от болести и зарази, да прекосява морета и континенти, за да носи всяка пролет на крилете си надеждата, че ще продължава да има египетски лешояди. Тук, у дома. Нашият общ дом.

ПЪРВА СРЕЩА С ПРИРОДАТА

МОРСКИЯТ ОРЕЛ – СЪБДНАТА МЕЧТА ЗА ИВАН ОТ ХАСКОВО

От малък имах желание да наблюдавам птиците. Започнах да участвам в сбирките на Българското сдружение за защита на птиците в Хасково и станах член на БДЗП. Най-вълнуващото преживяване за мен беше, когато отидохме на екскурзия в защитена местност „Пога“. Там видях много птици, но най-много ме заинтригува морският орел. Бях чувал за него и чел в различни списания и книги, но ето че дойде моментът, в който го видях на живо. Това беше неописуемо преживяване за мен, защото го наблюдавах с професионален бинокъл. Там научих, че морският орел е най-големият орел в България и че гнезди край Бургас. Благодарение на екскурзията до природозащитен център „Пога“ успях да сбъдна една от моите мечти. И не само това, получих и много знания за птиците. Подобно беше и в Магжарово. Щом стъпихме в Природозащитния център „Източни Родопи“, водачите ни разказаха много интересни неща и случки. После ни показаха лешоядите с тръба и ни запознаха

и с други птици. Благодарение на БДЗП успях да науча много за моята страст – птиците – и да се насоча към една нова цел, по пътя на която поех в живота си.

Иван Тимонов, Хасково

ПРИТЕГЛЯЩОТО ВЕЛИЧИЕ НА ПТИЦИТЕ И ПРИРОДАТА

Когато ходя по периферията на града и някоя величествена птица ме поздрави от високо, се връщам там. На Атанасовското езеро си приветстван с величието и красотата на орли, мишелови, блатари и облаци от църкели. Сякаш сте едно. Виждаш себе си в минал и бъдещ живот.

Теодора Маркова, Бургас

ЖАБИ В БАСЕЙНА

Помня едни от първите ми срещи с природата, бях не по-голяма от 7-8 години и с най-добрата ми приятелка бяхме слушали безброй много истории от нашите родители за юношеските им години на село и как са ходили за риба и не са се прибирали у дома по цял ден. Така решихме и ние на реката на село да преживеем техните истории, но в наши дни 😊. Не се получи, разбира се, нямахме въдици, не знаехме и как да ловим риба, но можехме да ловим жаби. Ловът на жаби се превърна в ежегодно занимание през лятната ваканция. Събирахме ги в един стар детски басейн и се грижихме за тях – сменяхме водата и им хващахме мухи. Интересното беше, че докато играехме, така научавахме наисти-

на много за мястото и начина им на живот, както и с кои други видове съжителстват. Всичките часове на реката ни срещаша с различни видове риби, водни червеи, водни кончета, змиичета и множество буболечки, както и водолюбивы птици, и даже след време следяхме семейство патици, които идваха всяко лято и ние всяка година се опитвахме да открием къде се намира гнездото с яйцата им. Това са едни от най-страхотните ми спомени за преживявания, които ми показаха един съвсем нов и различен свят. Точно тези преживявания ни запалиха много по природата и посяха любовта ни към нея.

Ясена Маркова

Виктория

Първата ми среща с природата беше преди няколко години, когато учителката ми по биология ме заведе в Природозащитен център „Пога“ на Българското дружество за защита на птиците. Наблюдавах птици и наистина много ми хареса да бъда сред природата, да усетя нейното вдъхновение и вдъхновението на всички онези млади позитивни хора събрани там в същия ден. Започнах да се включа в почиствания на защитени местности и всякакви доброволни дейности в помощ на природата, чувствам се съпричастна и се старая да подтикна всички хора около мен да правят същото. Зареждам се с много позитивна енергия от всички тези хора, които всеки ден дават по капчица от себе си за една кауза – да запазят природата такава, каквата е, и съм горда, че съм една от тях.

Виктория Димитрова, Бургас

НЕПРЕХОДНОСТТА НА ПРИРОДАТА

Съзерцавайки тази гледка, си мислех как величествена и мощна е природната стихия и колко малък и безсилен се чувствам. Обичам моментите, в които осъзнавам, че човешкото съществуване е нищо, сравнявано с нейната непреходност. Планината е пространството, където душата на човек олеква и тежи толкова, колкото и тази на всяко друго съществуване. Там, където животът е спрял и всичко е такова, каквото е било и преди стотици години, а да се надяваме ще бъде и след още толкова.

Павел Павлов

Ясена

ПРИКЛЮЧЕНИЯ В ЦЕНТЪРА НА БЪЛГАРИЯ

ДЕТСКА ПРИРОДНА АКАДЕМИЯ „УЗАНА“

© Радостина Аръшева

Беше края на август – последният ден от нашия природоизследователски лагер на Узана. Както обикновено ние, учителите, станахме по-рано, за да подготвим програмата за деня. Но децата и този път изпревариха часа на срещата ни, питайки с жаден поглед: „А какво ще правим днес?“ Те просто нямаха търпение да започнем...

Бяха минали само четири дни, а сякаш двойно повече време бяхме прекарвали заедно. Изследването на природата около нас течеше с пълна сила! Неспирно търсвахме по поляната и гората. Дълго „жужахме“ в микрокосмоса на растенията, насекомите, паяците и всичко, което е сред тревите и по дънерите. Провеждахме издирване на изпадналия в неизвестност бръмбар рогач, срещайки по пътя си други неочаквани индивиди. С интерес и внимание ловяхме насекоми, наблюдавахме птици, събирахме билки и образци за хербарий, разговаряхме с дърветата. Дори се запознахме с една интересна

свръчка, която всеки ден по едно и също време ни поздравяваше от своето клонче. На път бяхме да научим насекомски език и да намерим персонал за нашия хотел за насекоми. Децата преживяха първия си лагерен огън с вкусни препечени филийки на жар, поръсени със самаргала! Заедно наблюдавахме нощното звездно небе и търсихме по карта кои са съзвездията. През цялото време се забавлявахме искрено и с пълни шепи споделяхме знания и наблюдателност, имаме творчески изблици, набелязвахме общи цели и мечти за нови подвизи, посявахме семенца – около нас и вътре в нас.

Всеки от участниците в лагера беше интересен за другите. Антон беше донесъл своята колекция от енциклопедии за животните по света, а Манол пък – своята колекция от насекоми. Двамата почти неспирно дискутираха за различни причудливи животински видове и дори във времето за почивка прогължаваха да говорят за дивото. Ясен бе заплънен от птиците и ставаше по-рано няколко сутрини

порец, за да наблюдава пернатите обитатели около базата. По-малките Омая и Дарина не спираха да изследват всичко около себе си, да се оглеждат за следи от животни и да задават въпроси. Милиа прие задачата да бъде пазител на дърветата много присърце и успя да се сприятели с дървесните жители на Узана, като дори откри и най-легендарния от тях – Стария бук! Жара се превърна в истински мляг учен синоптик благодарение на наблюдателността си, а накрая даже предложи формула за петия елемент! Всички до един много бързо станаха приятели, защото любопитството към природата и споделянето ѝ изучаване ги сплоти – там, на Узана.

В края на лагера на въпроса „Къде искахте да отидем, а не успяхме?“ отговорите бяха: „Искахме да отидем по-навътре в гората“ и „Искахме да отидем до грузия край на поляната“. Така е, винаги може повече! Затова децата постоянно питаха дали догодина пак ще има лагер. Започнаха да правят планове, искаха да са на палатки, да продължават да изследват природата, да спят под открито небе... Някои съжалиха, че няма да могат да се включат, защото ще станат по-големи и ще минат горната възрастова граница, но ги успокоихме, че за младите природоизследователи винаги има място на Узана!

Природоизследователският лагер, организиран от Детска природна академия „Узана“, се превърна съвсем естествено в една зареждаща седмица, споделена със седем малки познавачи и бъдещи пазители на природата! Нямаме търпение за следващия лагер!

Радостина Аръшева

А ЩЕ ИМА ЛИ ЛАГЕР ПРЕЗ ЗИМАТА?

През зимата сме замислили интересни неща – преходи със снегоходки в района и до Исполин, търсене на следи от животни в снега, майсторене на шейни и състезание с тях, изграждане на иглу и скулптури от сняг, снежни игри и други изненади. За въпроси и записване – не се колебайте да се свържете с нас. Очакваме ви!

© Радостина Аръшева

Детска природна академия „Узана“ е създадена от Българска фондация „Биоразнообразие“ в партньорство с Община Габрово. Разположена сред прекрасната природа на Балкана, академията е място за обучение, забавление и творчество.

Узана не е избрана случайно. Тук, само на 22 км над Габрово, може да се наблюдава и изучава биоразнообразието в различните типове екосистеми (тревна, скална, горска) заедно с видовете животни, растения и гъби, които ги обитават. Може да се види както естествена букова гора, така и изкуствени иглолистни насаждения и да се оценят различните ефекти от човешката дейност. Обръща се специално внимание на взаимодействията между природата и човека и на взаимните ползи. Тук децата разбират, че запазената природа е извор на приятни преживявания и вдъхновение.

Детска природна академия „Узана“ е отворена целогодишно както за индивидуални посетители, така и за групи деца, след предварителна уговорка.

За контакти:

fb: [AcademiaUzana](#)

тел: 0887 58 16 44, 0896 79 89 03

e-mail: academiauzana@gabrovo.bg

© Радостина Аръшева

ПЪТЕКАТА НА САБЛЕКЛЮНА АТАНАС КРАЙ БУРГАС

© Радостина Ценова

Сигурно вече сте ме забелязали! Аз съм саблеклюнът Атанас – най-известната и забележителна птица в родното Атанасовско езеро. И макар че може да ме сметнете за самохвалко, аз съм една от най-красивите 333 вида птици, които се срещат тук, и със сигурност най-впечатляващият сред представителите на моето семейство – дъждосвириците, които в лагуната са цели 70 вида.

Името ми означава „безсмъртен“, но съм наречен на езерото, където се „родих“ преди две години в скромно гнездо на земята, построено от моите родители на една дига в Южния солник, недалеч от мястото, където се намирам в момента.

„Пътеката на саблеклюна“, по която ще се разходим, е посветена на мен и моето семейство и ще бъде чест и удоволствие да бъда ваш водач по нея и да ви разказвам за тайните на езерото и на дъждосвириците. Ако искате да научите повече – последвайте ме!

Така започва преживяването по Пътеката на саблеклюна, която е разположена в южната част на Атанасовското езеро, в района около Укриптието за наблюдение на птици на изхода на Бургас към кв. Сарафово. Тя представя по увлекателен начин най-важните особености на тази красива и елегантна птица и нейните роднини. Какъв е гардеробът, клюнът и краката, с какво се хранят и как живеят саблеклюните може да се научи от атрактивните табели, разположени по протежение на пътеката. Приятната разходка може да продължи 15 минути, но може да отнеме и 2 часа. „Пейки“ от пълчета осигуряват възможност за почивка на посетителите, а „класната стая“ е чудесно средство за обучение на открито, за забавление и за сенчеста почивка.

В средата на Пътеката е разположена наблюдателница за птици, изплетена от ракета и леска, от която могат да се видят саблеклюнът Атанас и неговите приятели, без да бъдат обезпокоявани. Наблюдателницата е с нестандартна форма, без покрив и наподобява гигантско

гнездо на птица. Изплетена е от лескови и ракитови клони от един от последните майстори кошничари в България – Станко Киров. Най-добре е да си носите бинокъл, но ако нямате такъв, екипът на проект „Солта на живота“, LIFE+, който поддържа Пътеката, може да ви предостави оптична техника, за да видите отблизо саблеклюните, кокилобегачите, чаплите, белите ангъчи и пеликаните в езерото.

Екипът на проекта предлага Образователна програма за Атанасовското езеро, която включва занимания в 5 отделни модула на теми: Птиците на Атанасовското езеро; Земноводни и влечуги; Бозайници; Растителен свят и Подводен свят. Целта е чрез игра и занимания на открито посетителите да се запознаят с природното богатство на Атанасовското езеро и на живо да чуят и научат интересни факти за неговите обитатели, а деца и ученици сами да влязат в ролята на изследователи – да събират от канала и езерото проби и с дигитален микроскоп да разгледат подробно удивителното многообразие на микроскопичните неподозирани и причудливи обитатели на водите. По-големите ученици тестват приложението на БДЗП SmartBirdsPro, чрез което се обучават за полеви наблюдения и могат да записват своите собствени открития.

За творчески насочените млади хора екипът на „Солта на живота“ предлага работилници, в които посетителите по артистичен начин се впускат в проблемите по опазването на природата, запознават се с особеностите на лагуната и света около себе си. Докато изработват разнообразни изделия, които след това вземат за себе си, те научават интересни научни и малко известни факти по различни теми и най-важното – кипи голямо забавление. В ателието „Животинска йога“, например, децата опитват забавни „йога“ движения, наподобяващи тези на различни животни. Така, освен че тренират телата си, научават за какво служи движението в живия свят, как се случва то и колко забавни и смешни могат да бъдат животните.

С изграждането на Пътеката целият комплекс, включващ езерото, Укритието и различните образователни, интерактивни и интерпретационни модули по Пътеката на саблеклюна и местата за почивка и наблюдение, се превърна в едно предпочитано място за почивка, учене и забавление. През 2016 г. събитията „На колеа около брега“ за рождения ден на резервата, разпускащото „Петъчно с хамаци“ и „Нощна миграция“ събраха голям брой истински фенове на лагуната и на нейния именит обитател Атанас. Районът стана любимо място за празнуване на детски рождени дни с игри, птици и хамаци. Ако и вие имате път

© Диана Павлова

към Бургас, не пропускайте да посетите известния саблеклюн и да се запознаете с неговия квартал и с роднините му.

Очакваме ви!

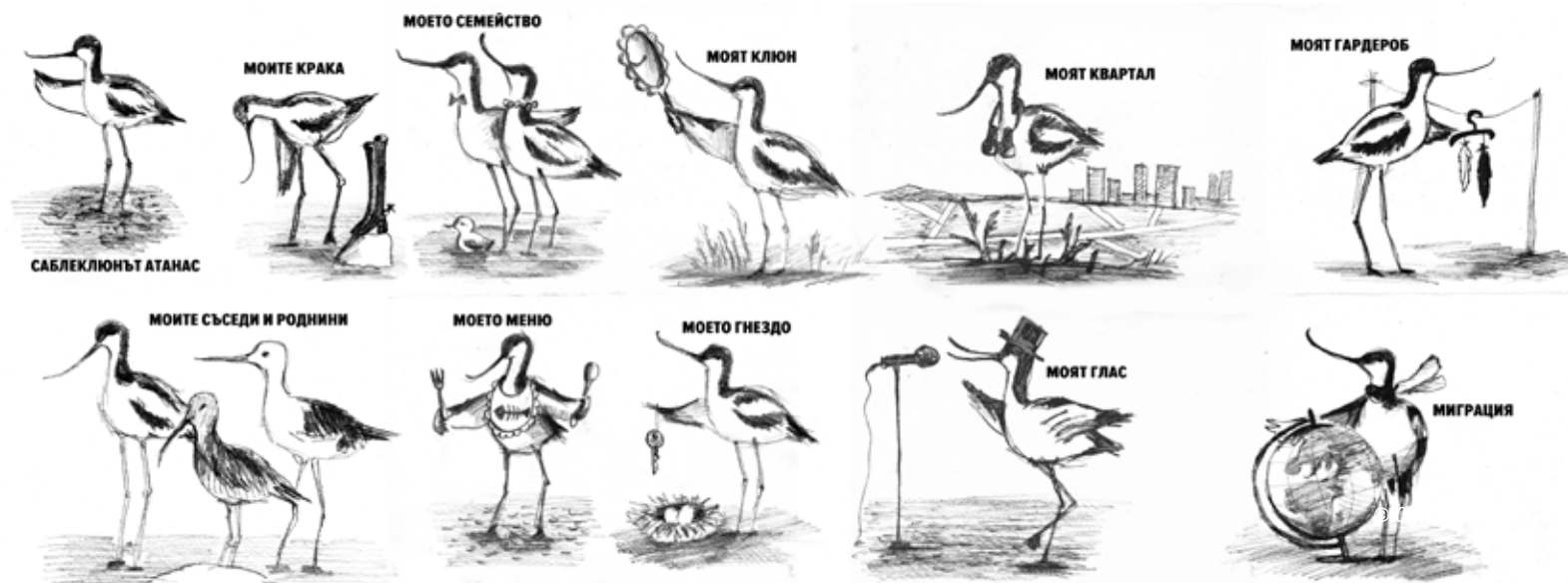
Радостина Ценова, БФБ

МАЛКО ДЕЛОВА ИНФОРМАЦИЯ ОТ АТАНАС

- Пътеката е за организирани, индивидуални и семейни посещения.
- Подходяща е през всички сезони.
- Достъпна е пеша, с велосипед и ролери (има велоалея до нея всички части на града), с кола и автобус (има собствен паркинг).
- По нея всеки може да си организира пикник, игри и наблюдения.
- Ако искате специални групи занимания по различни теми (птици, влечуги, насекоми и др.), може да се свържете с екипа на проект „Солта на живота“ – www.saltolife.biodiversity.bg или 0896798901).

БЪЛГАРСКА ФОНДАЦИЯ
БИОРАЗНООБРАЗИЕ

ПТИЦИ ИЗВЪН ИЗМЕРЕНИЯТА

© Богдан Боев/Бял ангъл

Когато бях малък, много харесвах една приказка, в която главният герой срещна по пътя си хора с изключителни способности – неимоверно силен бегач ветрогон, нечувстващ студ, и всякакви други, които тръгнаха с него и му помогнаха да спечели царската гръщеря. Има ли обаче сред птиците такива рекордьори по скорост, издръжливост и всякакви други чудатости? Има, разбира се!

Може би най-известният птичи рекорд е този за скоростта. По-точно – за най-високата скорост на живо същество на нашата планета. Е, като изключим човека, който с определени дяволии я превишава... Реч иде за сокола скитник, който при атака на жертва може да развие до невероятните 360 км/час, което го прави абсолютен „недопингов“ рекордьор в природата.

А знаете ли, че най-тежката летяща съвременна птица на Земята е (не, не е дропата, не е и калифорнийският кондор!)... немият лебед!

Няма друга способна да лети днешна птица, която да достига 22-та килограма тегло на някои мъжки лебеди. Е, размахът на крилата им е далеч по-скромен от този на кондора и на някои албатроси, но на кантарата нещата са категорични.

Още една птица „държи“ световен рекорд – този път за продължителен прелет. Дребната колкото скорец полярна рибарка всяка година прелита от Северния до Южния полюс и обратно и така „навърта“ към 40 000 километра!

Ненадминати са птиците и по остротата на зрението си. По-точно – хищните птици. Голямата колкото гълъб черношипа ветрушка без проблем вижда мишка на 1 км разстояние! При това не че там просто мърда нещо дребно и кафеникаво, а ясно изображение на гризача. Механизмът на такова виждане не е на принципа на бинокъла – голямо увеличение на образа, а на принципа на дигитална камера с многоооо, ама многоооо пиксели!

По-любознаемелните знаят и друга любопитна особеност на някои птици – да се заселват „право в устата на лъва“, или иначе казано, да си правят гнездата в самия дом на смъртните си врагове. Класически в това отношение са червеният и белият ангъчи. Тези патици, невзели изпита за гъски (защото наистина са нещо средно между патици и гъски), правят гнездата си нерядко в ходовете на лисичи бърлоги и понякога „детската градина“ включва и лисичетата, и патетата. Удивително, но лисичите не посягат на вкусните хапки, които буквално се мотаят из краката им. Не защото „моралният им кодекс“ не го позволява, а защото всеки хищник се стреми да ловува колкото може по-далече от леговището си – просто само така може да има максимален хранителен ресурс. Пък и защо да ходим чак при ангъчите – всички сте виждали гнездата на врабци в тези на белите щъркели.

Всички знаем, че мъжките птици са по-пъстроцветни и с всякакви гребени, качулки, обеци, дълги опашки и други украшения. За да се харесват на женските – биха казали повечето хора. Но защо пък и женските да не са красиви? Правилният отговор е друг. Мъжките са пъстроцветни, за да привличат първи хищниците и именно те да дават „кървавия дан“, който всяка популация трябва да дава, за да съществува природното равновесие. По своята биологична роля загубата на една мъжка птица е загуба само на един индивид. А ако хищникът изяде женската, най-често това означава гибел и за нейните малки или яйца. Затова женските са с маскировъчни униформи, а мъжките предизвикателно бият на очи. Не вярвате? Вижте тогава случая с листоногите – гребни арктически гъждосвирци, при които семейните задължения са разменени – женската снася яйца в гнездата на няколко мъжки, които чинно мътят малките и после изцяло поемат грижата за тях. Е, при тези особняци женските са пъстроцветни, а мъжките – в камуфлажи.

© Богдан Боев

Много, много любопитни и удивителни неща може да научите за птиците, ако се присъедините към БДЗП (www.bspb.org), ако посетите природозащитните центрове „Пода“ (poda@bspb.org) до Бургас и „Източни Рогопи“ (livingnature@bspb.org) до Магжарово и се включите в интересните дейности на техните екипи!

Петър Янков, БДЗП

© Светослав Спасов (www.natureimages.eu)/Ням лебед

СПАСЯВАНЕТО НА ПЕЛИКАНА

СЛЕД 60 ГОДИНИ БЕ „РАЗБИТ МОНОПОЛА“ НА СРЕБЪРНА КАТО
ЕДИНСТВЕНО МЯСТО ЗА ГНЕЗДЕНЕ НА ПЕЛИКАНИ В БЪЛГАРИЯ

© Светослав Спасов (www.natureimages.eu)/Къдроглав пеликан

Къдроглавият пеликан е един от седемте вида пеликани, срещащи се в света. Това е една от най-едрите птици в България. Огромните му размери от порядъка на около 1 метър дължина на тялото и размах на крилата около 3 метра го правят ясно забележим дори високо в небето. Видът е символ на Дунавските влажни зони и индикаторен вид за състоянието на тези застрашени местообитания. Унищожаването на влажните зони като място за гнездене и хранене на вида, както и редица други комплексни заплахи поставят къдроглавия пеликан в неблагоприятното положение на един от най-застрашените видове на планетата. Международният съюз за защита на природата (IUCN) категоризира вида като „Уязвим“, което означава, че за него са необходими спешни природозащитни мерки за стабилизиране на популацията и недопускане попадането му в още по-неблагоприятната категория на „Изчезнал“ вид. В България видът е включен в Червената книга в категория „Критично застрашен“. Гръбнакът на

пеликановата популация в Европа се гради на колонии по Дунавската делта в Румъния, езерото Кюченети в Турция, гръцкото езеро Керкини и нашата Сребърна.

Навремето видът е бил често срещан по Дунавските блатата, но със започналото пресушаване и превръщането им в обработваеми земи през първата половина на XX век огромните блатата изчезват, а с това и пеликаните. Остава единствено езерото Сребърна, където и в момента оцелява колония от около 100-130 двойки. Дори в това езеро, обявено за резерват, през 90-те години колонията беше подложена на огромен риск след пресъхването на езерото поради прекъсване на връзката с река Дунав. Често при сухи години нивото в езерото пада драстично, а така наречената пеликанова локва остава на сухо и току-що снесените яйца стават лесна плячка за чакали и диви прасета. Това се случи през 2009 г., когато гнездовият сезон за пеликаните в Сребърна беше провален още в самото му начало.

Опити за привличане пеликаните на гнездене имаше и в Бургаските езера, но друга съществена заплаха пречи там вече десетилетия наред. Пеликанът е силно чувствителен към безпокойство от страна на човека, а езерата край морето са едни от най-богатите на рибни ресурси и предпочитано място от множество рибари. Браконьерите, обаче, са по-сериозният проблем, набезите им в езерата, дори в забранените за това места, причиняват голямо безпокойство на птиците.

Още в началото на 90-те години Българското гружество за защита на птиците започна серия от спасителни мерки за пеликана, целящи подобряване на водния режим и опазване на единствената колония в езерото Сребърна. Последваха редица природозащитни дейности, целящи опазването на вида по бургаските езера – изграждане на острови, обявяване на нови защитени територии, работа с местните рибари с цел намаляване на конфликтите между тях и пеликаниите. Поддържащите дейности продължават дори и в момента.

Новата „крепост“ на къдроглавия пеликан се казва комплекс Беленски острови, и по-специално поддържан резерват „Персински блатата“, част от територията на природен парк „Персина“. След дълги години на безводие водата в блатата се завърна благодарение на проект „Възстановяване на влажни зони и намаляване на замърсяването“ на Министерството на околната среда и водите, финансиран от Световната банка, приключил успешно през 2008 г. Новоизградените шлюзове вече позволяват високите води на река Дунав да влизат в блатата и постепенно успяха да съживят богатството на този комплекс от три блатата, разположени на територията на най-големия наш дунавски остров – Персин. Започналият впоследствие редовен мониторинг, провеждан от експерти и доброволци на БДЗП, показва драстично увеличение на броя и видовете водолюбиви птици, сред които и много застрашени. Както всички други видове, от съживените блатата се възползва и къдроглавият пеликан. Установихме, че след приключването на гнездовия сезон в Дунавската делта и Сребърна част от пеликаните идват да прекарат есенно-зимния сезон край Беленския комплекс от острови. Още през 2008 г. бе наблюдавана група от 240 пеликана, която редовно обитаваше района на блато Песчина. Реката и румънското езеро Сухая, което се намира срещу гр. Белене, са богати на рибни ресурси, а блатата на остров Персин, които попадат в границите на действащ затвор, са сигурно и спокойно място, където факторът безпокойство е елиминиран.

Всички тези предпоставки, заедно с обединените усилия на доброволци от БДЗП, Дирекцията на Природен парк „Персина“ и WWF-България позволиха още през зимата на 2010/2011 г. да построим дървена наклонна платформа с цел да стимулираме пристъпването към гнездене на пеликаните от блатата. Резултатите не закъсняха. В края на април 2011 г. долетя и прекрасната новина. Група от 20 къдроглави пеликани се настани на нашата платформа. Работата при минусовите температури през зимните месеци определено си струваше и ни вдъхна надежди за още по-големи успехи. През 2012 г. с подкрепата на ПП „Персина“ изградихме още две наклонни дървени платформи – една в блато Песчина и една в Мъртвото блато. Следващите три години пеликаните редовно обитаваха и посещаваха платформите почти целогодишно. И тогава се случи чудото. През 2016 г. бе сформирана гнездова колония от 7 двойки, която за първи път от повече от половин век „разби монопола“ на Сребърна като единственото място за гнездене на пеликани у нас. Подобно подпомогнато от човека, но все пак естествено възвръщане на изчезващ вид на гнездене не е често явление, затова с основание се признава

© Ангел Ангелов

за един от най-големите успехи на българската природозащита.

На 1 юни 2016 г. екип на БДЗП успя да наблюдава първото излюпено къдроглаво пеликанче в новата колония на този световно застрашен вид в блато Песчина на остров Персин. Нашите експерти имаха шанса на няколко пъти да видят малкото, което любопитно се надигаше от гнездото под зоркия поглед на възрастната птица.

Това е грандиозен природозащитен успех, който е пример как добротото сътрудничество между държавните институции и неправителствените организации дава изключителни резултати. БДЗП и ДПП „Персина“ изказват благодарност на всички хора, институции и организации, станали част от това голямо събитие в българската природозащита – МОСВ, WWF-България, Мото-Пфое, ДаяРајзинг ЕООД и всички доброволци, които се включиха в дейностите по изграждане и поддържане на платформите.

Свилен Чешмеджиев, БДЗП

© Свилен Чешмеджиев

КУЧЕТО БАРС - НЕОБИЧАЙНИЯТ ПАЗАЧ НА ЛЕШОЯДИТЕ

© Gabor Deak

Птиците в Родопите се сбиха с необичаен пазач и съюзник – кучето Барс. Николай Терзиев от Българското дружество за защита на птиците и Барс ще имат отговорната работа да помогнат за опазването на птиците и други диви животни в Източните Родопи. Задачата на екипа ще бъде да претърсва определени терени и да намира трупове на отровени животни или храни – отровни примамки.

Това лято двамата прекараха двумесечно обучение в специална академия, партньор на Birdlife Унгария – ММЕ, в Унгария с близо 60-годишна история. Барс, който е кръстоска от немска и белгийска овчарка, е преминал през интензивна предварителна подготовка с професионални дресьори. Той и неговият водач ще патрулират предимно около териториите и колонии за хранене и гнездене на белоглавите и черните лешояди в Родопите и така ще помогнат за опазването на редките птици.

След изключително кратък период на адаптация Барс вече започна активна работа в района на Източните Родопи. Едва няколко седмици след завръщането им станахме свидетели на редица сериозни случаи на отравяне близо до границата с Гърция. Заради опасността за живота и здравето на хората и животните в областта в търсенето се включи и допълнителен екип за борба с отровите от съседна Гърция.

ЕТО КАКВО ПО-ПОДРОБНО РАЗКАЗА НИКОЛАЙ ЗА СЪВМЕСТНАТА ИМ ПОДГОТОВКА, РАБОТАТА НА ЕКИПА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТА:

– *Каква е целта на този екип?*

– Идеята на тази дейност е да разберем каква е обстановката в района, където се залагат най-много отрови и причините за това, както и да имаме добре подготвен екип, който да може да реагира на заплахата. Голямата цел е да се гарантират територии без отрови за животинския свят в Източните Родопи и хората, както и да се опитаме да накараме местните жители да прекратят опасната и незаконна практика. Надяваме се след време да започнем да работим с полицията. В Унгария екипът за борба с отровите редовно работи с унгарските власти, като там при съмнение за подобни случаи полицията се свързва директно с Birdlife Унгария.

– *Каква по-точно ще е задачата на Барс?*

– Работата на Барс ще бъде да претърсва определени терени и да намира трупове на отровени животни или храни – отровни примамки, след което да подаде сигнал. След като се намери труп на животно водачът преценява каква ще е следващата стъпка, тъй като животното може просто да е умряло от естествена смърт. Ако се окаже, че е отровено, трябва да се премахне от природата. Изключително важно за кучето е да търси нови неща и да посещава непознати територии, ако не всеки ден, то поне често, за да има мотивация.

– *Какво показва гуждият опит? Това ли е най-ефикасният метод за борба с отровите?*

– Методът е изключително ефективен. В страни като Испания, Унгария и Гърция вече има доста обнадеждаващи резултати. В Унгария се отчита намаляване на случаите на отравяне на птици от отровни примамки, като голяма заслуга за това има кучето Фалко. Четириният помощник на унгарските орнитологични организации е открил над 800 отровени животни. В Гърция през последните няколко години работи подобен екип и колегите са успели да предотвратят стотици случаи на отравяне, както и да установят най-честите причинители на смърт сред лешоядите и грабливите птици.

– *Отровите ли са основната заплаха за лешоядите?*

– Нямаме конкретни данни каква част загиват от отрови, но незаконното използване на отровни примамки е една от главните причини за намаляване на популацията на лешоядите и други редки и защитени птици.

– *Защо все още се използват отрови?*

– Използват се основно за намаляване на числеността на вълците, лисиците и бездомните кучета. В Родопите, а и в цялата страна, умишлено се тровят и чакали, както и всякакви други гребни хищници. Друг проблем се оказва това, че в природата се изхвърлят пестициди и други потенциално опасни земеделски отпадъци. Истината е, че този начин за борба с „вредителите“ е изключително неефективен. Причината е, че повечето хищници, като вълците например, са изключително интелигентни животни. Те усещат, че нещо не е наред, и не ядат от отровеното животно. Така жертва на отровите стават съвсем други животни, като мишелови, орли, лешояди, порове и други по-малки хищници, които не са целта на заложилите отровната примамка.

– *Защо са опасни отровите и освен за лешоядите, опасни ли са за други животни?*

– Използването на отровни примамки е основна заплаха за много различни видове животни (диви и домашни), като много от тях са защитени (всички видове лешояди, скален орел, кафява мечка и вълк). Само една малка група сред тях са и лешоядите, и по-специално белоглавият и черният лешояд.

Тази природозащитна дейност се извършва в рамките на проекта LIFE „Опазване на черните и белоглавите лешояди в Родопите“ (LIFE-Vultures), изготвен от Rewilding Europe в партньорство с фондация По-диви Родопи и Българското гужество за защита на птиците.

Интервюто взе Нели Найденова

© Marton Horvat

НАЧАЛОТО НА ЕДНО КРАСИВО ПРИЯТЕЛСТВО

Отварям очи минута преди алармата да извести загадения час за събуждане. Три без една. И е тъмно като в рог. Чувствам се изненадващо свеж и спокоен. Оставам в леглото минута, за да премисля всичко, което трябва да направя преди да потегля. След 20 минути колата е пълна, а аз съм готов за път. Целувам момичетата за довиждане. Жена ми ме гледа с най-добрите очи на света. Малката, Мария, се разплаква. Следващите два месеца ще сме разделени и на тях ще им се наложи да се справят без мен и да разчитат една на друга.

„Тате, защо трябва да отиваш...?!“

„Когато си дойда, ще доведе най-невероятното куче на света! Кучето ще бъде твой и мой приятел завинаги!“

По пътя мисля над гумите си. Мога ли наистина да спазя обещанието си, разчитайки само на едно усещане? Твърва предстои първата ми среща с новия член на екипа на Българското дружество за защита на птиците, а аз вече съм настроен повече от положително само от една снимка, изпратена по имейл. Очакванията на всички около мен са големи – първото куче за борба с отрови в България трябва да бъде на ниво и да постигне великолепните резултати на колегите от Испания, Гърция и Унгария. Най-малко!!! Тук обучението е ключово, но ми се струва, че треньорът нещо не ме хареса особено, когато се срещнахме преди месец. Дали ще се справя? Дали животинката ще се справи? За другите е ясно, а какви са моите очаквания? Емоционално-романтичните мисли ме отнасят напред в бъдещето...

Слънцето изгрява и околовърстното на София ме посреща с приятна пустота. Виждам се с Ванчето, нашият магьосник в документалните и логистичните проектни ритуали, и продължавам към Сърбия. Минутите се нижат и съгъстват потока от коли.

„Барс, така ли?“ Санчо винаги произнася гумите много чисто. Слънцето на Варвара щедро ни залива, а морето приятно разхлажда краката ни, докато жена ми и гъщеря ми играят във водата.

„Да, Барс“... „Да, аз му го дадох“... „Не, не знам да е имал унгарско име преди това, мисля, че са само с номера...“ „Не, още не знае български – аз ще го науча“.

„О, ужас! С тази твоя лексика!“

Обичам Санчо с цялото си сърце и тази мисъл ме кара да се усмихна широко. Полицията, проверяващ паспорта ми, ме изглежда кисело. Минавам границата без проблем. В обратната посока има 4-километрова блокада от гастербайтери. Половината са в колите, другата половина – извън тях.

С монотонността на пътя ме хващат съмнения дали съм подходящ за тази работа. С тях винаги е така – все се опитват да те докопат.

„Перфектен си! Аз нямам никакво съмнение!“ – отсича Митака.

Пътуваме към Странджа с близнаците (Влади и Добри) и Волен в командировка по проекта за малкия креслив орел и обсъждаме бъдещата работа на екипа за борба с отрови. Младежите са изцяло на страната на Митака и не искат и да чуят за моите страхове. Някой добавя, че мацките си падат по момчета с кучета, и аз безусловно капитулирам.

Грегъри Портър пее от таблета. Самотен обикновен мишелов танцува над някаква бензиностанция след Белград. Новата-старата кола се справя много добре. Радвам се, че не се наложи да пътувам с моя опел.

„Това име щеше да е по-подходящо, ако беше на птица, като унгарското, например. Така кръщаваме куче на котка.“

Най-сърцатият защитник на природата, когото познавам, и смее да кажа – мой учител, стои срещу мен с чаша бира, а очите му се смеят.

„Донякъде е така, Стойчо, но името идва от Алл Барс, а не от снежния леопард. Барс е старобългарският бог на справедливостта, съдник между останалите алпи, управляващ и разрешаващ конфликти. Той е като Шива в хиндуизма – сътворява Света, но също така го изпепелява с поглед, когато упадъкът в него придобие необратим ход, съчетава в себе си както смърт и омраза, така и любов, и живот. Барс може да унищожава всичко нездравно, за да засили здравето. Той е пазител на мъдростта и божествения поряък в света. Дълбоко и съдържателно, не ми-слиш ли?!“

Сепвам се! На границата между Сърбия и Унгария някаква служителка с фалшива любезност се опитва да ми продаде най-скъпата винетка за престоя ми. Човек от София се намесва и така спестявам малко разходи от такси. Благодаря му, а той казва, че когато се научим да си помагаме да не ни „минават“, България ще се изправи на крака, най-накрая.

Пристигам. Залез е. Слънцето къпе в златисто равното унгарско поле. Паркирам пред центъра за опазване на царския орел до град Яшберени, който ще бъде мой дом по време на обучението. След малко спира колата на Габор. Прегръщаме се. Габор ще бъде мой преводач и най-близък приятел през целия ми престой в Унгария. Все още не знам, но той ще бъде незаменим втори учител и ще ми предаде целия си опит от четиригодишната си работа с Фалко – звездата на унгарския екип за борба с отрови.

„Уморен ли си?“

„Пушка съм!“

„Искаш ли да го видиш?“

Сърцето ми забива все едно ще вземам второто си дете от родилния дом.

„Разбира се!!!“

Габор отваря клетката на багажника под съпровод от одобрителни песни и яростно блъскане. Барс излита преди да е получил команда за слизане и въобще не обръща внимание на протестите на Габор. Бързо минава до мен и ме блъска в гърдите. Секунда по-късно е до колата, после се материализира до оградата, пак е до колата.

Много е бърз!

Едновременно е навсякъде!

Опашката не спира! Носът му също!

Черната му козина лъщи. Лапите му стъпват като на котка.

Омагьосан съм!

Струва ми се, че Габор говори нещо далечно и глухо...

Аз не отлепям очи, а в ума ми непрестанно се върти:

„Луи, мисля, че това е началото на едно красиво приятелство!“

Следва продължение...

Николай Терзиев

© Gabor Deak

© Marton Horvai

ПО СЛЕДИТЕ НА НЕБЕСНИТЕ ГОСПОДАРИ – ЛЕШОЯДИТЕ

© Светослав Спасов (www.natureimages.eu)/Черен лешояд

За пръв път имаме възможност да надникнем в загадъчния живот на белоглавите и черните лешояди. Величествени птици, които заленяват не само с впечатляващи размери, но и с интересния си начин на живот. Нека тръгнем по следите на небесните господари, нека се понесем на крилете им и погледнем света през техните очи. Да, днес това е възможно благодарение на сателитните предаватели, които ни дават възможност да проследяваме птиците в реално време. Тази година с компактни проследяващи устройства се сдобиха шест белоглави и седем черни лешояда от трансграничния район на Родопите. Предавателите предоставят изключително ценна информация за двата вида. Очаква се резултатите, събрани при проучването, да помогнат за завръщането на черния лешояд в България и за по-нататъшното увеличаване на популациите на двата вида в граничната планина.

Преди това да се случи трябва да бъдат маркирани общо 40 птици, по 20 от всеки вид. За пръв път екип на БДЗП поставя сателитни предаватели

на белоглави лешояди от Източните Родопи, като това е най-мащабното по рода си проучване на вида на Балканите. В Гърция, например, черни лешояди или картали са били маркирани и преди, но се очаква новото проучване да даде по-пълна картина за състоянието на вида в национален парк Дадя, където се намира единствената оцеляла колония на Балканите, но също така и да се хвърли светлина върху скитанията и най-често използваните места за почивка и хранене на вида в България.

ЗАЩО Е НЕОБХОДИМО

Все още знаем малко за лешоядите, техните навици, движение, предпочитани места за хранене и нощувка. Повечето налична информация е събрана благодарение на редовните наблюдения на вида, провеждани от експерти. Сателитното проследяване от своя страна ще помогне да се докоснем до най-съкровени тайни от живота на лешоядите и да бъдат планирани

още по-успешно природозащитните действия. Този модерен метод помага да се получат възможно най-пълни и точни данни за навиците и придвижванията на птиците, да се определят и премахнат потенциалните заплахи за двата вида. Маркираните с GPS предаватели птици ще позволят да бъде разкрито малко повече за причините за смъртност при лешоядите, предпочитаните местообитания, придвижванията на възрастните и младите птици, местата за хранене и временно пребиваване в трансграничния район на Родопите. Чрез сателитната телеметрия екипът на БДЗП ще може да планира подходящи мерки и дейности, които ще помогнат за опазването на двата вида и увеличаване на популациите им.

ЩЕ СЕ ВЪРНАТ ЛИ КАРТАЛИТЕ ПАК В БЪЛГАРИЯ

По-конкретно резултатите от сателитните предаватели ще помогнат и при една друга дейност, която цели да върне черния лешояд като гнездящ вид, след като преди близо три десетилетия той е изчезнал от страната. Със събраната информация ще се определят с по-голяма точност потенциални места в Източните Родопи, подходящи за поставянето на изкуствени гнезда за черни лешояди. По-рано през годината бяха поставени три изкуствени гнезда за черни лешояди на основата на компютърни модели, които посочват най-подходящите места за гнездене. Тези данни ще бъдат допълнени от резултатите от сателитните предаватели и в следващите няколко години се очаква да бъдат изградени още 12 гнезда, а защо не и да видим първите успешно загнездили двойки в тях.

КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВАТ ПРЕДАВАТЕЛИТЕ

Сателитните предаватели са снабдени със слънчеви батерии и могат да излъчват сигнал в продължение на години. Те се поставят удобно на „раничка“ на гърба на птиците. Устройството не затруднява движението на лешоядите и тежи не повече от 3% от теглото им, или около 40-60 грама, уверяват експертите.

За целта се използват два вида предаватели – GPS/GSM и GPS Аргос. GPS/GSM са по-подходящи за черни лешояди и възрастни белоглави лешояди, които се очаква да останат в Европа, където GSM покритието е добро. Предавателите изпращат подробни данни за местоположението на лешоядите през 30 минути, което позволява проследяване в реално време.

Аргос предаватели ще бъдат монтирани на някои от юношите, тъй като те имат сателитно покритие дори до Близкия изток и Африка, където скитат някои от по-младите белоглави лешояди. Досега се знае, че тези лешояди за разлика от други птици нямат типично миграционно поведение. Скитанията са по-скоро „опознавателни“, а след достигане на половина зрелост лешоядите се завръщат в близост до родната гнездова колония. Младите могат да извършват далечни скитания, опознавайки нови райони, завързвайки важни социални контакти, което им помага да се впишат по-успешно в йерархията на колонията.

ПЪРВИ РЕЗУЛТАТИ

Предавателите вече работят и изпращат първите данни. **Какво знаем към момента от тях?** Някои от маркираните черни лешояди често посещават района на Студен кладенец и площадките за подхранване. Данните показват и пътешественическия дух на някои от младите белоглави лешояди. Младото лешоядче Арда, което това лято бе маркирано със сателитен предавател край Маджарово, вече преброди целите Из-

© Богдан Боев/Белоглав лешояд

точни Родопи и се отправил на дълго скитане на юг през два континента и 6 държави – Гърция, Турция, Сирия, Ирак, Йордания и Саудитска Арабия. В момента Арда лети над горещите пясъци на Арабската пустиня, а ние оставаме с надежда и очакване, че някой ден ще се завърне отново по нашите земи. Другите два млади лешояда, Звезди и Мико, все още не са се решили на по-дълго пътуване и в момента обикалят национален парк Дага и района на река Компсатос в Гърция. Възрастните белоглави лешояди Вихър, Буря и Крум се подготвят за следващия гнездов сезон, когато сред високите и непристъпни скали на Източните Родопи ще снесат своите яйца и ще дадат началото на нов живот, ново поколение и нова надежда за спасяването на своя вид – господарите на небесата.

Сателитното проследяване на белоглави и черни лешояди се извършва в рамките на проекта „Опазване на черните и белоглавите лешояди в трансграничния район на Родопите“. Проектът се осъществява от Rewilding Europe в партньорство с фондация „По-диви Родопи“, Българското дружество за защита на птиците, Фондация за опазване на лешоядите, WWF – Гърция и Гръцкото орнитологично дружество.

Волен Аркумарев, Нели Найденова

© БДЗП

ПТИЦИТЕ НА АЛБАНИЯ В НОВА КНИГА

КАКВО СЕ СЛУЧИ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ МЕСЕЦИ В АЛБАНИЯ
В ПОЛЗА НА ПРИРОДАТА

© Силвия Дюлгерова

От 2013 г. БДЗП е партньор на Албанското природозащитно дружество PPNEA в изпълнението на проекта „Земя на орли и замъци“, финансиран по програмата СЕРФ. Проектът цели създаване на модел за развитие на природосъобразен туризъм, съгласуван с интересите на местната общност в три от осемте Ключови места за биоразнообразието по Аграрицкото крайбрежие на Албания в югозападната част на Балканския полуостров – лагуната Нарта, заливът на Вльора, полуостров Караборун, планината Сика и районът на Бутринт. Една от целите на проекта е подобряване на информираността относно значението на опазването на дивата природа и изграждане на местен капацитет за ефективното ѝ опазване и управление. Именно в това направление БДЗП допринесе значително през 2016 г.

Като логична стъпка след проведената през 2015 г. серия от орнитологични курсове в Албания, през 2016 г. БДЗП имаше ключова роля

за издаването на полеви определител за птиците на Албания, който включва илюстрации и обяснителен текст с белези, особености на биологията и екологията на общо 351 вида птици, установени в страната. Освен в Албания, книгата ще бъде разпространена и в Косово.

През 2016 г. БДЗП проведе и изследвания на гнездовата орнитофауна в трите проектни зони, като в полевите екипи взеха участие колеги от PPNEA и Национален парк Бутринт, които имаха възможност да натрупат практически опит в определянето на птици, събиране и анализиране на орнитологична информация. В лагуната Нарта бяха установени 136 вида гнездящи птици, като най-характерни бяха тези от разред Дъждосвирицеподобни: малка рибарка – над 350 гвойки, саблеклюн около 150 гвойки, морски дъждосвирец – около 100 гвойки, речна рибарка – над 60 гвойки, кокилобегач – около 55 гвойки, турилик – 26 гвойки и кафявокрил огърличник – 15 гвойки. Бяха установени и

сравнително големи струпвания на мигриращи птици, преминаващи през зоната, като най-впечатляващи бяха тези на морския гъждосвирец – 1100 индивиди, малкия зеленоног водобегач – 600 индивиди, розовото фламинго – 320 индивиди, белия ангъч – 130 индивиди, тънкоклюната чайка – 75 индивиди и др. В парка Бутринт екипът на БДЗП установи 97 вида гнездящи птици, както и важни ступвания на мигранти, като жълтоклюн буревестник – 810 индивиди, средиземноморски буревестник – 90 индивиди, малка черноглава чайка – 200 индивиди, жълтокрака чайка – 300 индивиди и гривеста рибарка – 20 индивиди. В района на Караборун бяха установени 81 вида гнездящи птици, повечето от които характерни за открити тревни, храстови и горски местообитания. Крайбрежната ивица и влажната зона Орикум са важно място за мигранти като малкия корморан – около 100 индивиди, малката черноглава чайка – 1000 индивиди, селската лястовица – повече от 1000 индивиди, алпийския бързолет – 800 индивиди.

Разбира се, опазването на природата не е възможно без ефективна комуникация. През май в крайморския туристически център в Албания – Вльора, екипът на 140 Идеи създаде поредното си произведение с екологична тематика, а именно – огромен графит на египетски лешояд като символ на пролетта. Местно предание говори, че пролетта долита с кукувица, възседнала египетски лешояд, оттам и народното му име – „Кукувичи кон“.

Албания е едно от последните убежища на световно застрашения вид на Балканите, като понастоящем страната приютавя не повече от 10 двойки. По време на семинар за разработване на марка за екотуризъм в района египетският лешояд беше идентифициран като уникален природен елемент, тясно свързан с културата на местните общности, откъдето се зароди и идеята за графита. Целта на творбата е повишаване на интереса и отговорността към проблемите на околната среда в страната, като целева група са не само местните общности, но и десетките хиляди туристи, които посещават Вльора през летния сезон.

Инициативата беше осъществена в рамките на CEPF проекта „Земя на орли и замъци“, изпълняван от Албанското природозащитно дружество (PPNEA) и Българското дружество за защита на птиците (БДЗП). След рисунките в Хасково и Магжарово това е трети пореден графит на египетски лешояд, реализиран чрез ефективното сътрудничество между БДЗП и 140 Идеи, и пример за успешно пре-

© Димитър Градинаров

даване на опит от LIFE+ проекта „Помощ за египетския лешояд“ в други страни.

Всеки може да се докосне до процеса на неговото създаване и до уникалната природа на Албания чрез филма [„Предвестниците на пролетта“](#).

В рамките на проекта „Земя за орли и замъци“ бяха създадени още два филма, които да популяризират опазването на природата и природосъобразния туризъм в Албания: [„Значението на защитените територии“](#) и [„Опознай Албания“](#).

Йорданка Горанова, БДЗП

CRITICAL ECOSYSTEM PARTNERSHIP FUND

© Яна Барзова

БЪРЗОЛЕТИТЕ – КАК ДА СЕ МИНИМИЗИРАТ ЩЕТИТЕ ОТ САНИРАНЕТО

© Борис Иванов

© По санираната част на този блок вече бързолети не могат да гнездят

Бързолетите са елегантни птици, които изпълват с вълнение и грама небето над градовете ни през летните месеци. Те все още гнездят под стрехи и покриви, но вероятно това няма да е за дълго. Започналото национално саниране на сградите може би ще ги прогони от много места, ако не им помогнем.

ПРОУЧВАНЕ

Екип експерти от БДЗП в Пловдив направи проучване на бързолетите в ж.к. „Тракия“ във втория по големина български град, което установи, че там гнездят над 500 двойки. В квартала се срещат черният и бледият бързолет. През 2016 г. беше установена появата и на по-редкия алийски бързолет. Това ни радва, защото означава, че средата за живот на хората също се е подобрила.

Бързолетите разполагат масово гнездата си в пукнатини, отдушници или групи кухни под покривите и стрехите на сградите. Но тези места

са недостатъчни. Много двойки не намират подходящи места и не успяват да отглеждат поколение.

НЕЗАМЕНИМИ ПОМОЩНИЦИ

Ползите за хората от бързолетите са много. Всеки ген те изяждат огромно количество от досадните мухи и комари и така ни правят голяма услуга. Без бързолетите вероятно бихме правили значителни разходи за контрол на насекомите и бихме използвали много повече пестициди, които тровят околната ни среда и водата, която пием.

САНИРАНЕТО – НАЦИОНАЛЕН ПРОБЛЕМ?

2016-а е може би последната година, в която пловдивският квартал „Тракия“ се радва на своите бързолети. Това вероятно е съдбата на тези птици във всички градове на България. Започналото саниране на сградите е залаха за тях, защото често при извършване на ремонтните дейности

не се взема под внимание наличието на гнезда по сградите. По този начин птиците остават без подходящи места за гнездене и не успяват да отглеждат поколение. Ако това стане през размножителния период, яйцата или дори вече излюпените малки биват зазидани живи. За щастие има начини тези щети да се предотвратят, чрез

- създаване на алтернативни места за гнездене;
- спазване на природозащитното законодателство, за да се избегнат щети за птиците и съответни санкции за фирмите, извършващи санирането;
- извършване на строителните ремонти извън размножителния период;
- ползване помощта на експерти по биоразнообразие за установяване дали определена сграда не се обитава от бързолети или други защитени видове, преди тя да бъде санирана.

КАКВО МОЖЕ ДА СЕ НАПРАВИ?

За да се предотврати изчезването на бързолетите, е необходимо да се действа сега. Редица страни, като Ирландия, Великобритания, Канада, САЩ, Полша, предприемат конкретни стъпки за опазване на своите бързолети. Те имат богат опит, който ние може да ползваме. Птиците просто имат нужда от подходящи места за укритие и отглеждане на потомство. Може лесно да им ги осигурим и за това не се изискват големи инвестиции, но е необходимо да се действа бързо.

Гнездилки: Гнездилките, поставени или вградени във вътрешността на стените на сградите, са лесен и евтин начин за създаване на сигурни места за гнездене на бързолетите. Разбира се, задължително е да има отвори, през които птиците да могат да стигат до тях.

Кула за бързолети: Кулата за бързолети е проектирана от полски архитекти и вече е успешно използвана в различни райони на Полша и Ирландия. Предоставя 90 места за гнездене и представлява атракция сама по себе си. Кулата е идеална за монтиране между жилищните пространства в ж.к. „Тракия“ и ще предостави алтернатива на зазубените вследствие на санирането места за гнездене.

Гнездилки за бързолети, монтирани по неизползваеми стени на сгради или под покриви.

© RSPB

РАБОТНА ГРУПА ЗА БЪРЗОЛЕТИТЕ

Присъединете се към работната група за опазване на бързолетите във фейсбук на адрес: <https://www.facebook.com/groups/1780196488892743>

БДЗП е водещ авторитет в опазването на биоразнообразието и природата в България. От сформирването си през 1992 г. местната група на нашата организация в Пловдив е положила значителни усилия за опазване на птиците и техните местообитания в града, с което допринесе и за подобряване на условията за живот на хората.

ЕКСПЕРТИТЕ ОТ БДЗП ЩЕ ВИ СЪДЕЙСТВАТ ЗА:

- конкретни модели за алтернативни места за гнездене на бързолетите;
- установяване дали една сграда не се обитава от бързолети или други защитени видове, преди тя да бъде санирана;
- всичко свързано с опазването на птиците.

За контакт: plovdiv@bspb.org, haliator@gmail.com

Борис Иванов

© Георги Герджиков/Блед бързолет

Кула за бързолети, успешно монтирана в Полша и Ирландия.

© m e n t h o architects

СТАИ ЗА ПРИРОДА

Дни преди училищният звънец да извести началото на новата учебна година у нас стартира нов проект, подпомогнат от европейската програма LIFE – проектът „Природа“. Неслучайността от съвпадението във времето е скрита в хората – тези, които реално ще имат полза от дейностите, планирани в проекта, а именно – учениците и техните учители. Създателите на проекта – „Издателство „Промисвета“ и Българското сдружение за защита на птиците – са избрали иновативен и много емоционален подход за застъпване на нелеката за разбиране тема за европейската екологична мрежа Натура 2000 в българското училище.

„Натура 2000 Imaginaria“ ще бъде най-отговорната работа през двете години живот на проекта, а именно създаването на мрежа от „Стаи за Природа“ в 56 български училища на територията на цялата страна. В тях чрез участието на ученици от 5 до 7 клас в няколко практически занятия ще се усвояват сложните връзки и взаимоотношения между организмите в природата, ще се говори за националната екологична мрежа Натура 2000, но не на езика на директивите, по които е създадена, а чрез игри с активното участие на децата и учителите. И за да отговори на предизвикателствата на съвременния комуникационен свят, проектът ще създаде всички тези занимания в електронен вариант, за да могат да се използват чрез новото оборудване на „Стаите за Природа“, което ще бъде осигурено от проекта – лаптоп и екран с висока резолюция. Причината да бъде избран този подход и темата, върху която е фокусиран проектът, е, разбирането, че спасявайки природата, ние спасяваме себе си и това няма как да стане, ако в страната ни не расте и не се възпитава поколение, което е информирано и осъзнаващо ценността на природата. А това няма как да бъде постигнато, ако не се създаде силна връзка между хората и природата. И тук силно звучат думите на С. Дж. Гулд: „Ние няма да спечелим битката за опазване на видовете и околната среда, без да изковем емоционална връзка между нас и природата, защото не бихме воювали срещу нещо, което обичаме“. За да бъде тази връзка по-силна и реална, всички уче-

ници, участници в проекта, ще посетят по защитена зона от мрежата Натура 2000, за да видят къде реално живеят любимите им растения и животни.

Разбира се, освен децата, които растат и учат в страната ни, е важно да познават и обичат природата и нейните преки ползватели – земеделските стопани (фермерите) и ловците. Те представляват значителен част от населението на България, затова е важно да познават ползите от екологичната мрежа Натура 2000 и да не гледат на нея като на съществуващи ограничения при ползването на земята и гората. И при работата с фермерите и ловците проектът залага на емоционалния момент, на съпреживяното в малката общност, чрез т.нар. „Натура 2000 на колела“ или „пътуващо кино“. Вече има събрана голяма колекция от филми за българската природа, които ще достигнат до малките населени места в страната чрез „киното на колела“. След всяка прожекция ще се провежда дискусия със зрителите за насърчване ползването на устойчиви и традиционни практики в земеделието, както и за насърчване на ефективното използване на ловните ресурси в страната.

С това, обаче, не се изчерпва двугодишният проект на най-голямото издателство на учебници, учебни помагала и други образователни материали в страната и Българското сдружение за защита на птиците. Това са само две от основните дейности, по които ще се работи и които трябва да продължат да съществуват и след края на проекта. И ако след тези 24 месеца има създадена и работеща мрежа от ученици, учители, фермери и ловци, които знаят повече за възможностите, които дава Натура 2000 и реално имат социално-икономически ползи от нея, то работата ще е успешно завършена. Поне дотогава. А след това?!

Мариана Вълчева, БДЗП

ЗА СВРАКАТА И ЗРЪНЦЕТО

На терасата днес кацна сврака. Наблюдавах черно-бялата птица няколко минути и не вярвах на очите си. Защо ли? Не очаквах в София, в квартала, където едва намиращ място да преминеш сред кипящото навред строителство на жилищни сгради, да се появява сврака и да кацне на терасата ми. Случката понесе мислите ми към настъпващата зима и намаляващите възможности за птиците, оставащи в града, да намират храна. Казах си, че щом „имам сврака“, може да се сдобия със синигери, зеленики, горски зидарки, черешарки, сойки, врабчета и още много, много други видове птици, зимуващи в страната. Разбира се, че осъзнавам, че това може и да не се случи, но не пречи да опитам. Зимата вече наближава и не се знае дали времето няма да ме изнегада, както свраката днес, така че трябва да съм подготвена, за да разбера дали мога да изпитам и този сезон радостта от наблюдението на птици от прозореца ми. Миналата зима, на мястото където живеех, всеки ден се радвах на тълпите синигери, които хранех на едната от двете хранилки, които собственооръчно бях изработила. За да изядат слънчогледа, който им поднасях и в другата хранилка, умислено не зареждах предпочитаната от тях. Надигравихме се! И бяхме доволни, те – защото имат винаги поднесена на трапезата храна, аз – защото всеки ден ги наблюдавах как смело си откъкчаха зрънца, въпреки че стоях близо до тях.

Реших да подхожда по същия начин и тази зима, за да имам удоволствието и да изпитам радостта да гледам малките птички, откъкчаващи нужната им храна от пълните бутилки хранилки. Първо ще си събера празни малки пластмасови бутилки, за предпочитане от минерална вода, ще купя слънчоглед от пазара, ще си изработя хранилките, както е показано **във видеото**, и ще ги поставя на подходящо място, за да даря зрънце любов на малките птички през студените зимни дни.

Вие може да направите същото, за да изпитате удоволствието от тихото и спокойно наблюдение на птици всеки ден, директно от дома ви, като се присъедините към кампанията на БДЗП „Зрънце любов“, която години наред събира все повече съмишленици и поддръжници и

твори най-голямото благо за птиците – дарява шепа семена, дарява любов.

Повече за това как да храните птиците през зимата и каква вкусна храна да поднесете на трапезата им може да научите от **сајта** на БДЗП.

Благовеста Шопова

Бел. рег. Свраката е много приспособима птица и не е рядък обитател на населените места, включително на големите градове. В много случаи този вид остава да обитава и си намира храна дори в места, които поради влошаването на природните условия са напуснати от повечето други видове птици.

ГОРИТЕ НА ОРЕЛА

РАБОТЕН ЛИСТ

Свържи вярно – **открий** думите

Свържи последователно сричките по ред на номерата.

Получените думи **напиши** по-долу или на отделен лист.

10 ЛА	11 ПЕ	2 ГРА	21 ЩИТ	
	14 Е	17 ПРИ	8 ЛЕЦ	6 РО
1 МИ				
	12 ЛИ	3 ЦИ	20 ЗА	13 КАН
				9 ЧАП
	5 ДОБ	15 ЗЕ	7 ВО	16 РО
18 РО		19 ДО	4 Я	22 НИК

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

6. ....

РАБОТЕН ЛИСТ

Изчисли кое е моето име?

Реш задачите и постави съответната буква при правилния отговор. Така ще откриеш името на вид птица, който е световно застрашен и се среща в езерата край Бургас.

$7\ 144 : 47 = ? - \mathbf{к}$	$54\ 896 : 94 = ? - \mathbf{д}$	$144 : 18 = ? - \mathbf{о}$
$48\ 279 : 77 = ? - \mathbf{н}$	$31\ 450 : 74 = ? - \mathbf{е}$	$70\ 620 : 55 = ? - \mathbf{в}$
$27\ 768 : 78 = ? - \mathbf{ъ}$	$44\ 715 : 55 = ? - \mathbf{р}$	$60\ 030 : 69 = ? - \mathbf{г}$
$128\ 294 : 46 = ? - \mathbf{и}$	$36\ 162 : 63 = ? - \mathbf{п}$	$73\ 519 : 37 = ? - \mathbf{л}$
$76\ 330 : 85 = ? - \mathbf{а}$		

152	356	584	813	8	870	1987	898	1284

574	425	1987	2789	152	898	627

Ако си работил вярно, ще получиш името на една от най-едрите птици, срещащи се в България. Освен с огромните си размери – почти 180 см височина и размах на крилете 270-300 см, тази птица е забележителна и с огромния си клюн с кожена торба отдолу. По време на размножаването тази торба става яркочервена, което прави птиците още по-атрактивни и красиви.

Най-сигурният адрес на този вид у нас е езерото Сребърна. Там всяко лято гнездят между 14 и 128 двойки. Другото място, където се среща обикновено, са езерата около Бургас. За нощуване птиците използват водите на Атанасовско езеро, а денем се събират в езерото Вая, където се хранят с обичайната за тях храна – рибата.

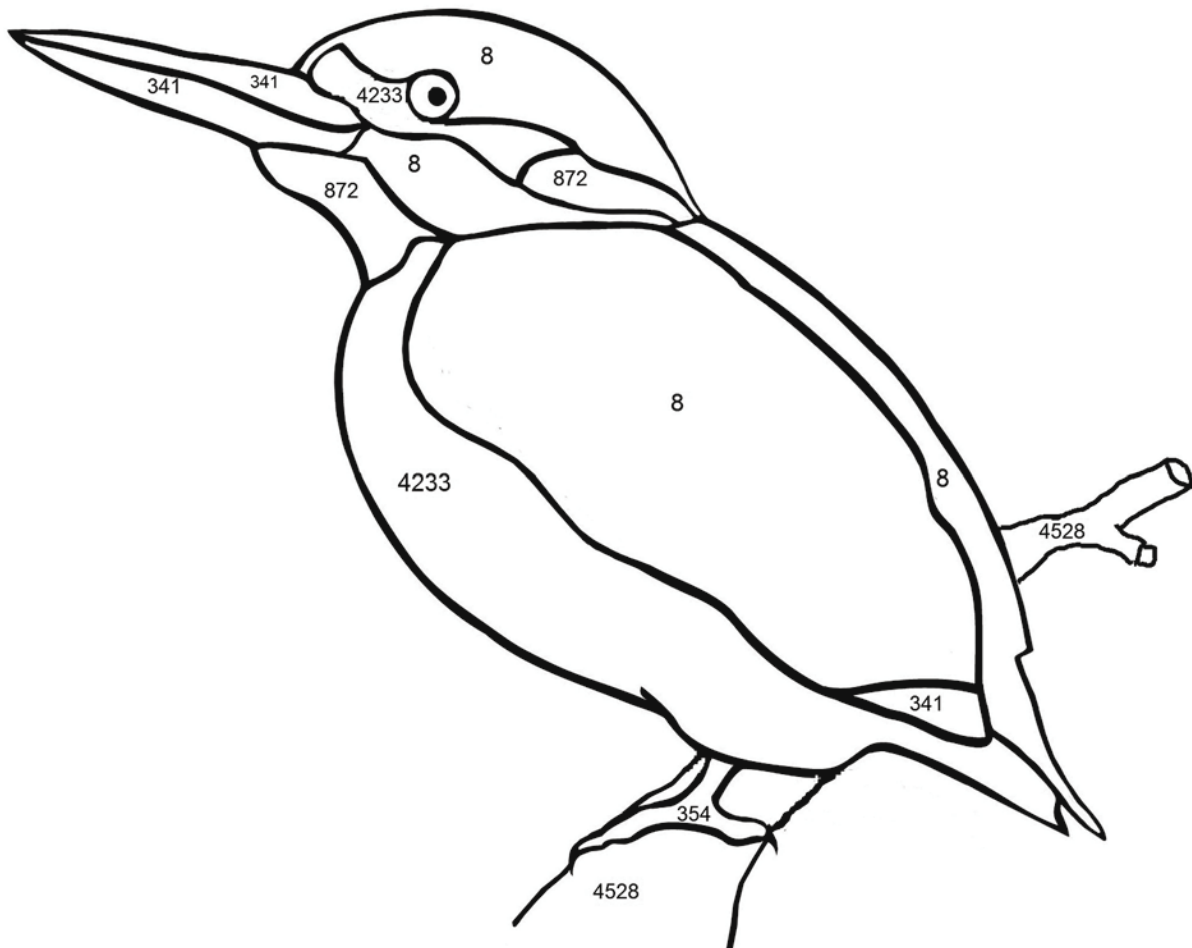

РАБОТЕН ЛИСТ

Пресметни какви са цветовете ми

Здравей! Аз съм една от най-пъстрите птички в България. Името ми е земеродно ри-барче. Обичам да живея край всякакви водоеми, като например трите езера около Бургас и защитена местност „Пода“, точно до града. Храня се с дребни рибки, които често дебна неподвижно кацнало на клонче или пръчка над водата.

За да се увериш колко съм красиво, пресметни числовите изрази под картинката ми. После потърси отговорите в моето тяло и оцвети всяко поле с цвета, посочен в за-дачата.

$$(227+22) \cdot 17 = ? \text{ – оранжев}$$

$$32 \cdot 13 + 456 = ? \text{ – бял}$$

$$77 \cdot 14 + 30 \cdot 115 = ? \text{ – кафяв}$$

$$(300 - 196) : 13 = ? \text{ – син}$$

$$29 \cdot 13 - 792 : 22 = ? \text{ – черен}$$

$$54 \cdot 21 : 42 + 327 = ? \text{ – червен}$$

Благодаря, че ме направи цветно!

РАБОТЕН ЛИСТ

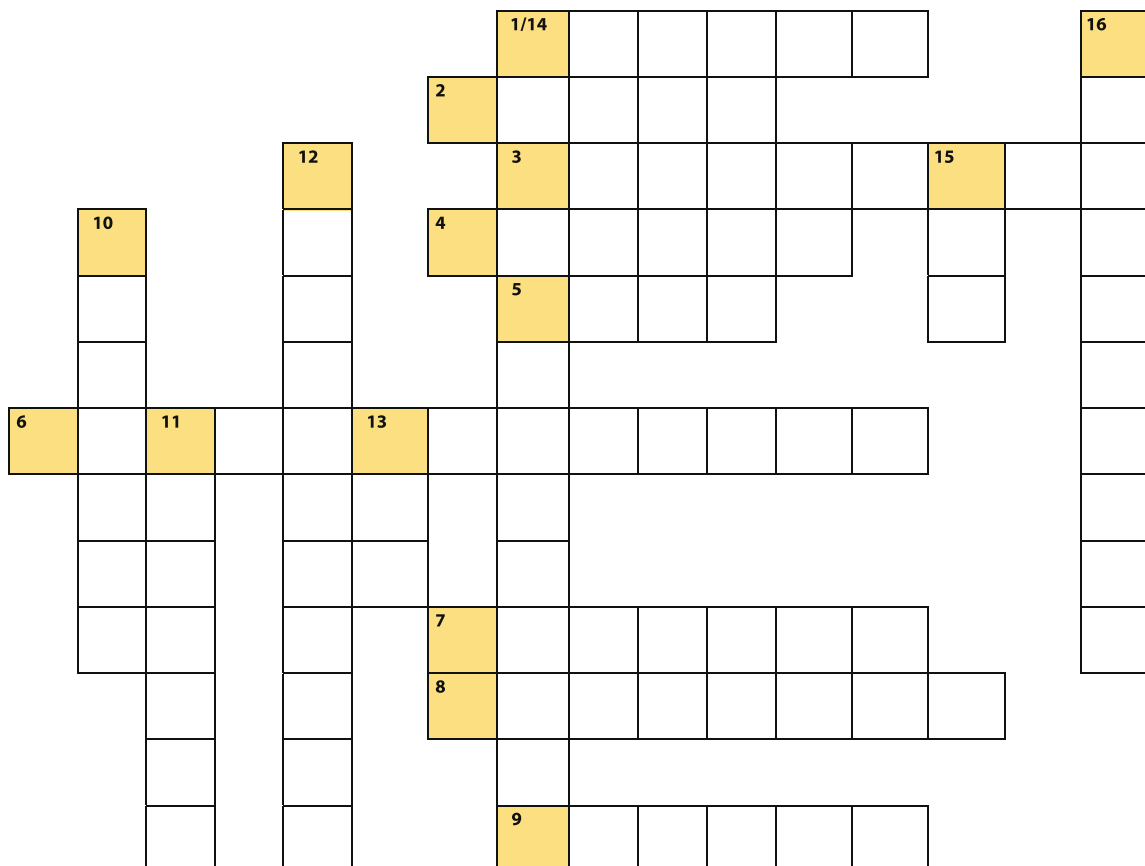
Кръстословица

Водоравно:

1. Голямо езеро край Бургас, превърнато в язовир.
2. Хищник, срещащ се в защитените територии около Бургас.
3. Птица със специфичен клюн. Символ на ЗМ „Пода“.
4. Вид смок. Най-едрата змия в България, която не е отровна.
5. Устата на птиците.
6. Най-голямото по площ естествено езеро в България.
7. Най-типичното растение за района на силно солени водоеми като Атанасовско езеро.
8. Растение, с което масово са обрасли всички езера около Бургас.
9. Името на европейската мрежа от защитени територии.

Отвесно:

10. Най-малкият бозайник в Европа, срещащ се в край Бургас. Вид земеровка.
11. Птицата, която най-често обитава дървените платформи за гнездене, построени от доброволци на БДЗП.
12. Поддържан резерват край Бургас ..... езеро.
13. Продукт, който се добива от водите на Атанасовско езеро.
14. Защитен вид птица от Бургаските езера. Храни се с риба.
15. Безгръбначно животно – типичен воден обитател.
16. Прелетен път на птиците, който минава по западното крайбрежие на Черно море.

ПОМОЩ ЗА ЕГИПЕТСКИЯ ЛЕШОЯД

Проект LIFE+ Спешни мерки за опазване на египетския лешояд
(*Neophron percnopterus*) в България и Гърция (LIFE10 NAT/BG/000152)

